

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ



دانشگاه آزاد اسلامی

واحد تهران مرکزی

دانشکده روان شناسی و علوم اجتماعی، گروه روان شناسی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد (M.A)

گرایش: سنجش و اندازه گیری روان سنجی

عنوان:

ویژگیهای روانسنجی مقیاس عواطف در بین دانش آموزان دبیرستانی

و رابطه آن با نشاط

استاد راهنما:

دکتر شیرین کوشکی

استاد مشاور:

دکتر غلامرضا محمودی

پژوهشگر:

اکرم حکیمی

بهار ۱۳۹۲

تقدیم به

همسر م که موفقیت امروز را مرهون
محبت، حمایت او هستم، امید که این هدیه
کوچک تشکری ناچیز از زحماتشان باشد.

تقدیم به

پدر و مادر مهربان، گرانقدر و فداکارم که همواره
از دعای خیر و مساعدت بی دریغ آنها بهره مند هستم.
به امید اینکه در پناه پروردگار سلامت و جاوید باشند.

تقدیر و تشکر

تشکر و سپاس فراوان از زحمات استاد گرانقدر دکتر شیرین کوشکی که با راهنمایی‌های ارزشمند خود، اطلاعات و تجربیاتشان را در اختیارم نهاده و مرا در پی‌موردن این مسیر یاری نمودند، از خداوند متعال طول عمر، سلامتی و موفقیت روز افزون ایشان را خواستارم.

تشکر و سپاس از استاد گرامی دکتر غلامرضا محمودی که با نکته‌سنجی‌های دقیق و ارزشمندشان هموارکننده راهم بودند، توفیقات روز افزون از خداوند متعال برای ایشان خواستارم.

تعهد نامه اصالت پایان نامه کارشناسی ارشد

اینجانب اکرم حکیمی دانش‌آموخته مقطع کارشناسی ارشد ناپیوسته به شماره دانشجویی ۸۹۰۶۶۴۴۶۴ در رشته روان‌سنجی که در تاریخ ۱۳۹۲/۴/۲ از پایان‌نامه خود تحت عنوان ویژگیهای روانسنجی مقیاس عواطف در بین دانش‌آموزان دبیرستانی و رابطه آن با نشاط با کسب نمره ۱۸ و درجه عالی دفاع نموده‌ام بدینوسیله متعهد می‌شوم:

۱. این پایان‌نامه حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجانب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان‌نامه، کتاب، مقاله و) استفاده نموده‌ام، مطابق ضوابط و رویه‌های موجود، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آن را در فهرست ذکر و درج کرده‌ام.

۲. این پایان‌نامه قبلاً برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم‌سطح، پایین‌تر یا بالاتر) در سایر دانشگاهها و موسسات آموزش عالی ارائه نشده است.

۳. چنانچه بعد از فراغت تحصیل، قصد استفاده و هرگونه بهره‌برداری اعم از چاپ کتاب، ثبت اختراع، و از این پایان‌نامه داشته باشم، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.

۴. چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را بپذیرم و واحد دانشگاهی مجاز است با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی‌ام هیچگونه ادعایی نخواهم داشت.

نام و نام خانوادگی:

تاریخ و امضاء:

بسمه تعالی

در تاریخ

دانشجوی کارشناسی ارشد خانم **اکرم حکیمی** از پایان نامه خود دفاع نموده و با نمره ۱۸ به حروف **هجده** با درجه **عالی** مورد تصویب قرار گرفت.

امضاء استاد راهنما

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	فصل یکم: معرفی پژوهش.....
۲	مقدمه.....
۴	بیان مسئله.....
۸	ضرورت و اهمیت پژوهش.....
۹	اهداف پژوهش.....
۱۰	سؤال‌های پژوهش.....
۱۰	تعریف متغیرها و اصطلاحات.....
۱۵	فصل دوم: بررسی پیشینه پژوهش.....
۱۶	سلامت روان و تعریف آن.....
۲۰	نظریه‌های مرتبط با سلامت روانی.....
۲۰	نظریه روانکاوی فروید.....
۲۱	مکتب وجودی فرانکل.....
۲۳	نظریه انتخاب یا واقعیت درمانی گلاسر.....
۲۴	نظریه روانشناسی فردی آدلر.....
۲۶	نظریه مراجع محوری راجرز.....
۲۷	شناخت درمانی بک و الیس.....
۲۹	نظریه انسانگرایی مازلو.....
۲۹	رفتار درمانی اسکینر.....
۳۰	نظریه درمان سیستمهای خانواده.....
۳۱	سلامت روان در مدرسه.....
۳۳	روانشناسی مثبت نگر.....
۳۹	عاطفه، هیجان و خلق.....
۴۰	رابطه عاطفه، هیجان و خلق.....
۴۱	عاطفه و تعریف آن.....
۴۳	عاطفه مثبت و منفی.....
۴۶	ترس.....
۴۷	اضطراب.....
۴۹	خشم.....
۵۱	افسردگی.....
۵۲	عزت نفس.....

۵۵	خوش بینی
۵۷	امید
۵۹	نشاط
۶۱	مؤلفه‌های شادی و نشاط
۶۳	شادی و نشاط در مدارس
۶۶	رابطه عاطفه و نشاط
۶۹	فصل سوم: روش شناسی پژوهش
۷۰	جامعه آماری و گروه نمونه و روش نمونه برداری
۷۱	ابزار پژوهش
۷۱	مقیاس عواطف
۷۲	مقیاس نشاط
۷۲	روش اجرا
۷۳	روش تجزیه و تحلیل داده‌ها
۷۴	فصل چهارم: یافته‌های پژوهش
۷۵	توصیف داده‌ها
۷۸	اعتباریابی مقیاس عواطف
۸۱	رواسازی مقیاس عواطف
۸۱	تحلیل عاملی مواد مقیاس عواطف
۹۰	روایی همزمان مقیاس عواطف
۹۰	مشخصه‌های آماری نمره‌ها در عوامل پنجگانه مقیاس عواطف
۹۲	نرم یابی مقیاس عواطف
۹۳	فصل پنجم: بحث و تفسیر
۹۴	نتیجه‌گیری
۱۰۳	محدودیت‌های پژوهش
۱۰۴	پیشنهاد‌های پژوهش
۱۰۵	منابع
۱۱۵	پیوست‌ها
۱۱۶	نمودارهای توزیع فراوانی نمره‌های افراد به تفکیک پنج عامل
۱۱۹	فراوانی مطلق، درصد فراوانی و درصد تراکمی به تفکیک پنج عامل

فهرست جدولها

صفحه	جدول
۷۵.....	جدول ۱-۴: توزیع فراوانی گروه مورد مطالعه با در نظر گرفتن وضعیت زندگی شان.....
۷۶.....	جدول ۲-۴: توزیع فراوانی میزان تحصیلات پدر شرکت کنندگان در پژوهش.....
۷۷.....	جدول ۳-۴: توزیع فراوانی میزان تحصیلات مادر شرکت کنندگان در پژوهش.....
	جدول ۴-۴: میانگین، انحراف استاندارد، ضریب همبستگی هر سؤال با نمره کل و ضریب آلفا در صورت حذف هر سؤال در مجموعه ۶۶ سؤالی عواطف.....
۸۰.....	جدول ۵-۴: مشخصه‌های آماری اولیه در اجرای تحلیل مؤلفه‌های اصلی برای مجموعه ۶۶ سؤالی عواطف.....
۸۵.....	جدول ۶-۴: ارزش ویژه، درصد تبیین واریانس و درصد تراکمی عامل‌های پنجگانه مقیاس عواطف.....
۸۶.....	جدول ۷-۴: میزان اشتراک مواد مجموعه ۶۶ سؤالی مقیاس عواطف با اجرای تحلیل مؤلفه‌های اصلی.....
۸۸.....	جدول ۸-۴: ماتریس ساختار مجموعه ۶۶ سؤالی عواطف.....
۹۰.....	جدول ۹-۴: خلاصه نتایج همبستگی پیرسون بین عامل‌های پنجگانه عواطف با نمره کلی نشاط.....
۹۱.....	جدول ۱۰-۴: مشخصه‌های آماری نمره‌های مقیاس عواطف.....
۱۱۶.....	جدول ۱۱-۴: فراوانی مطلق، درصد فراوانی و درصد تراکمی عامل یکم.....
۱۱۶.....	جدول ۱۲-۴: فراوانی مطلق، درصد فراوانی و درصد تراکمی عامل دوم.....
۱۱۷.....	جدول ۱۳-۴: فراوانی مطلق، درصد فراوانی و درصد تراکمی عامل سوم.....
۱۱۷.....	جدول ۱۴-۴: فراوانی مطلق، درصد فراوانی و درصد تراکمی عامل چهارم.....
۱۱۸.....	جدول ۱۵-۴: فراوانی مطلق، درصد فراوانی و درصد تراکمی عامل پنجم.....
۱۱۸.....	جدول ۱۶-۴: فراوانی مطلق، درصد فراوانی و درصد تراکمی کل مقیاس.....

فهرست شکلها

شکل	صفحه
شکل ۴-۱: توزیع فراوانی گروه مورد مطالعه با در نظر گرفتن وضعیت زندگی شان.....	۷۶
شکل ۴-۲: توزیع فراوانی میزان تحصیلات پدر شرکت کنندگان در پژوهش.....	۷۷
شکل ۴-۳: توزیع فراوانی میزان تحصیلات مادر شرکت کنندگان در پژوهش.....	۷۸
شکل ۴-۴: نمودار شیب دار ارزشهای ویژه مجموعه سؤالهای مقیاس عواطف.....	۸۵
شکل ۴-۵: نمودار توزیع فراوانی نمره‌های افراد در عامل یکم (اضطراب).....	۱۱۹
شکل ۴-۶: نمودار توزیع فراوانی نمره‌های افراد در عامل دوم (عزت نفس).....	۱۲۰
شکل ۴-۷: نمودار توزیع فراوانی نمره‌های افراد در عامل سوم (خشم).....	۱۲۰
شکل ۴-۸: نمودار توزیع فراوانی نمره‌های افراد در عامل چهارم (خوش بینی).....	۱۲۱
شکل ۴-۶: نمودار توزیع فراوانی نمره‌های افراد در عامل پنجم (افسردگی).....	۱۲۲
شکل ۴-۸: نمودار توزیع فراوانی نمره‌های افراد در کل مقیاس.....	۱۲۳

چکیده

این پژوهش با هدف تعیین ویژگیهای روان‌سنجی مقیاس عواطف در بین دانش‌آموزان دبیرستانی و رابطه آن با نشاط مورد مطالعه قرار گرفت. بدین منظور یک گروه نمونه با حجم ۵۰۰ دانش‌آموز دوره اول دبیرستان (۲۵۱ پسر و ۲۴۹ دختر) که در سال تحصیلی ۹۲-۱۳۹۱ مشغول به تحصیل بوده‌اند، به شیوه نمونه‌برداری تصادفی چندمرحله‌ای انتخاب و به مقیاس عواطف پاسخ دادند. نتایج نشان می‌دهد با حذف دو سؤال به دلیل همبستگی منفی و ضعیف با کل مقیاس و بار عاملی کم، ضریب اعتبار مقیاس از طریق فرمول کلی آلفای کرونباخ برابر با ۰/۹۵۵ است. تحلیل مؤلفه‌های اصلی با چرخش آبلیمین نشان می‌دهد مقیاس مذکور از پنج عامل اصلی اضطراب، عزت نفس، خشم، خوش بینی، و افسردگی اشباع شده است که در حدود ۴۹/۹۴ درصد از واریانس را تبیین می‌کند. برای بررسی روایی همزمان مقیاس عواطف، همبستگی بین نمره‌های عاملهای استخراج شده از مقیاس عواطف با نمره کل مقیاس نشاط روی یک گروه ۱۰۱ نفری محاسبه و مشخص شد نمره کلی نشاط با عاملهای عزت نفس و خوش بینی همبستگی مثبت معناداری دارد. نمره کلی نشاط با عاملهای اضطراب، خشم، و افسردگی همبستگی منفی معناداری دارد.

واژه‌های کلیدی: عواطف، نشاط، اعتبار، روایی، تحلیل مؤلفه‌های اصلی و دانش‌آموزان.

فصل یکم

معرفی پژوهش

مقدمه

سلامت چه به صورت فردی و چه جمعی بی‌تردید مهمترین جنبه زندگی است. مسأله‌ای که از ماقبل تاریخ تاکنون بشر به منظور دستیابی به آن کوشش کرده است. سلامت، شرطی ضروری برای ایفای نقش‌های اجتماعی است و انسان‌ها در صورتی می‌توانند فعالیت کامل داشته باشند که هم خود را سالم احساس کنند و هم جامعه آنها را سالم بداند (سفیری و ایمانیان، ۱۳۸۸).

مفهوم سلامت روان شامل احساس درونی خوب بودن و اطمینان از کارآمدی خود، اتکاء به خود، ظرفیت رقابت، وابستگی بین نسلی و خودشکوفایی توانایی‌های بالقوه^۱ فکری و هیجانی و غیره است. البته با در نظر گرفتن تفاوت‌های بین فرهنگ‌ها، ارائه تعریف جامع از سلامت روان غیرممکن است. با وجود این، بر سر این امر اتفاق نظر وجود دارد که سلامت روان چیزی فراتر از نبود اختلالات روانی است. آنچه مسلم است این است که حفظ سلامت روان نیز مانند سلامت جسم حائز اهمیت است (عباس زاده و دیگران، ۱۳۸۲).

امروزه با ورود روانشناسی مثبت‌نگر، به حفظ سلامت روان و آسایش ذهنی بیشتر مورد توجه قرار می‌گیرد. موضوع اصلی روانشناسی مثبت‌نگر، تحقیق کردن درباره تجربیات ذهنی مثبت مانند بهروزی، خشنودی، رضایت‌خاطر، لذت، امید، خوش‌بینی، شایستگی، عشق، و مانند آن است (ریو^۲، ۲۰۰۵ / ترجمه سیدمحمدی، ۱۳۸۶) و موضوع محوری آن همانا ارتقای بهزیستی افراد و شناسایی جنبه‌های مثبت در افراد و تقویت آنها در جهت پیشگیری و اعتلای سلامت روان و همچنین کمک به درمان در صورت وجود مشکل و اختلال است (کار^۳، ۲۰۰۳).

یکی از مفاهیم اصلی در حوزه روانشناسی مثبت‌نگر احساسات و عواطف است. افراد در موقعیت‌های مختلف زندگی روزمره، عواطف و هیجانات متعدد و متفاوتی را تجربه می‌کنند که تا حد زیادی بر تصمیم‌گیری‌ها، اعمال و افکار افراد تأثیر می‌گذارند (متین‌راد، ۱۳۸۹).

۱. intergenerational dependence
۲. Reeve
۳. Carr

فرگاس^۱ ۲۰۰۰ (نقل از پیتریچ و شانک^۲، ۲۰۰۲ / ترجمه شهرآرای، ۱۳۹۰)، خاطر نشان کرد عاطفه را می‌توان به عنوان کلی‌ترین و فراگیرترین واژه در نظر گرفت که هم به هیجان‌ات خاص و هم به خُلق‌های کلی اشاره دارد. سپس می‌گوید خُلق را می‌توان بر حسب شدت نسبتاً پایین، و حالت-های عاطفی ماندگار تعریف کرد که هیچ علت پیشین ندارند و دارای محتوای شناختی کمی هستند، به این معنی که افراد می‌توانند خوب یا بد را احساس کنند، دارای خلق بد یا خوب باشند بدون اینکه علت آن را بدانند و یا رویدادی برجسته در گذشته علت آن باشد. عاطفه ممکن است مثبت و منفی باشد که هر دو حالتی حاکی از لذتی پویا ولی گذراست.

مطالعه‌ها نشان می‌دهد عاطفه مثبت نقش مهمی در سلامت روانی افراد ایفا می‌کند. یکی از اثرهای عاطفه مثبت نشاط و شادمانی است. شادی و نشاط یکی از خصوصیات مهم انسان است که تأثیر قابل ملاحظه‌ای بر تمامی جنبه‌های شخصیتی و عملکرد انسان دارد. در ارتباطات روزمره وجود شادی و نشاط به قدری اهمیت دارد که فقدان آن از طرف دیگران به طور جدی به عنوان علامتی برای وجود مشکلات و نابسامانی‌ها تعبیر می‌کنند. حاصل شدن شادی و نشاط وابسته به وجود عواطف مثبت مانند لذت، آرامش، اعتماد به خود، علاقه، شگفت‌زدگی و سرور، سر حال بودن و تهییج شدن، وجود رضایت از زندگی و نیز فقدان احساسات یا عواطف منفی مانند عصبانیت، اضطراب و افسردگی است (صادقی مرثت، ۱۳۸۶).

شادی و نشاط نقش مهمی در سلامت روان دارد و برای رسیدن به آن باید برنامه‌ریزی هدفمند داشت. مدرسه یکی از مهمترین نهادهایی است که می‌تواند شادی و نشاط را در افراد بخصوص دانش‌آموزان تقویت کرد. ایجاد محیطی شاد و پرنشاط به امریادگیری دانش‌آموزان کمک بسیاری خواهد رساند. بنابراین هر چقدر در شاداب سازی مدارس تلاش شود، احساس ارزشمند بودن و مثبت بودن را در دانش‌آموزان می‌توان پرورش داد.

با توجه به اینکه جامعه فردا را نوجوانان امروز اداره خواهند کرد. اگر خوب تعلیم و تربیت بیابند و جامعه نیز منظم، خوشبخت، و سالم خواهد بود. با این حال شکی نیست که در امر بهسازی جامعه فردا باید پیش از هر چیز و بیش از همه چیز به مسئله نظام تعلیم و تربیت اهمیت داد (جعفری،

۱. Forgas

۲. Pintrich & Schunk

۱۳۸۸). بنابراین برای نیل به سلامت روان باید همه وجوه شخصیت از جمله رفتار، عاطفه، شناخت، تعارضات درونی و بین فردی، مسائل زیست شناختی و همه عوامل مؤثر در ایجاد سلامت روان را شناسایی نمود تا بتوان با برنامه‌ریزی‌های مناسب در نظام آموزشی مورد استفاده قرار گیرد.

بیان مسأله

در دنیای کنونی، زندگی که متفاوت از زمان‌های گذشته است، پدیده‌های جدید متنوع و به هم پیچیده آنچنان فراوان و نو به نو شده‌اند که دانایی‌ها، توانایی‌ها و امکانات را اجتناب ناپذیر می‌کند. البته این دانستنی‌ها و مهارت‌ها باید قادر باشند تا امنیت روانی و نگرش‌های مثبت در مواجهه با مشکلات زندگی را بخصوص در قشر جوان و نوجوان تضمین کند (جعفری، ۱۳۸۸).

دوره نوجوانی مقطع بسیار حساسی از زندگی فرد است. نوجوانی، دوره انتقالی میان کودکی و جوانی است که طی آن، نوجوان با دشواری‌ها و چالش‌های تکاملی متعددی مواجه می‌گردد. نوجوان درصدد کسب تعداد زیادی تجارب زندگی است (رسولی، یغمایی و علوی مجد، ۱۳۸۹). در این دوره نوع احساسات ایجاد شده، با توجه به شدت آنها و دوره دوامشان به دلایل مختلف اهمیت دارد. (رایس^۱، ۲۰۰۱/ ترجمه فروغان، ۱۳۸۷). از سوی دیگر، در پایان این دوره، نوجوان باید قادر به ایفای نقش‌های اجتماعی خود باشد (رسولی، یغمایی و علوی مجد، ۱۳۸۹). همه این موارد منوط به سلامت روانی افراد است.

مفهوم سلامت‌روان شامل احساس درونی خوب بودن و اطمینان از کارآمدی خود، اتکاء به خود، ظرفیت رقابت، وابستگی بین نسلی و خودشکوفایی توانایی‌های بالقوه^۲ فکری، هیجانی و غیره است. البته با در نظر گرفتن تفاوت‌های بین فرهنگ‌ها، ارائه تعریف جامع از سلامت روان غیرممکن است (عباس‌زاده و دیگران، ۱۳۸۲). به عقیده آدلر^۳ (۱۹۳۸) (نقل از وردی، ۱۳۸۰) سلامت‌روانی به معنای داشتن اهداف مشخص، روابط خانوادگی و اجتماعی مطلوب، کمک به هم‌نوع و کنترل

۱. Rice

۲. Intergenerational dependence

۳. Adler

عواطف و احساسات خود است. در حالی که بر پایه الگوی راجرز^۱ (نقل از هجل و زیگلر^۲، ۱۹۹۲/ ترجمه عسگری، ۱۳۷۹) شخصیت سالم و دارای سلامت روان، انسانی بسیار کارآمد و با کش و کارکرد کامل است که از تمام تواناییها و استعدادهای خود بهره می‌گیرد و ویژگیهایی مانند آمادگی برای کسب تجربه، احساس آزادی، خلاقیت و آفرینندگی است.

امروزه در مطالعه سلامت روان، قابلیت کمال و دگرگونی در شخصیت آدمی را مورد بررسی و مطالعه قرار می‌دهند و از روانشناسی مثبت‌نگر برای مطالعه استفاده می‌کنند. روانشناسی مثبت‌گرا تلاش دارد تا مسیر مطالعات را به سوی مطالعه بیشتر جنبه‌های مثبت تجارب انسانی تغییر دهد و به اموری از قبیل ویژگیهای مثبت انسانی، تجارب مثبت، تعهدات سازمانها برای بهبود کیفیت زندگی و همچنین جلوگیری از آسیبهای گوناگونی که در نتیجه احساس بی‌ثمری و بی‌غنایی در زندگی ظاهر می‌شوند؛ پردازد (سیلگمن و سیزنتمیهالی^۳، ۲۰۰۰).

یکی از حوزه‌های مهم روانشناسی مثبت‌نگر بهزیستی یا آسایش ذهنی است که ترکیبی از رضایت زندگی و عواطف (مثبت و منفی) است. افراد در موقعیتهای مختلف زندگی روزمره، عواطف و هیجانات متعدد و متفاوتی را تجربه می‌کنند که تا حد زیادی بر تصمیم‌گیری‌ها، اعمال و افکار افراد تأثیر می‌گذارند (متین‌راد، ۱۳۸۹). عاطفه به عنوان یکی از ابعاد آسایش ذهنی در اکثر پژوهش‌های انجام شده در این زمینه مورد توجه قرار گرفته است. عواطف و هیجانها برای میلیون‌ها سال در سازگاری انسانها با شرایط محیط، نقش بسیار مهمی داشته‌اند و هنوز هم بشر بدون عاطفه، احساس پوچی می‌کند، چرا که بسیاری از مفاهیم زیباشناختی از عواطف بشر سرچشمه می‌گیرند و گذشته از این، هیجانات در ادامه بقای انسانها نقش کلیدی دارند (متین‌راد، ۱۳۸۹).

پژوهشگران در تقسیم‌بندی عواطف دو نوع عاطفه مثبت و منفی ارائه کرده‌اند. عاطفه مثبت، احساس یا حالت هیجانی حاکی از لذتی پویا، ولی گذراست. عاطفه مثبت با احساساتی نظیر برانگیختگی، خشنودی، در عرش سیر کردن، و در دست داشتن تقدیر خود توصیف شده است.

۱. Rogers

۲. Hjelle & Ziegler

۳. Seligman & Csikszentmihalyi

عاطفه منفی نیز تأثیرگذار است، و احساساتی نظیر اضطراب، افسردگی، تهییج، نگرانی، بدبینی و سایر نشانه‌های روان‌شناختی رنج آور را شامل می‌شود (رایس، ۲۰۰۱/ ترجمه فروغان، ۱۳۸۷).

به نظر می‌رسد در اغلب افراد، این احساس وجود دارد که عاطفه می‌تواند بر فرایند تصمیم‌گیری، و تفکر آنها، دست کم، در شرایط و رویدادهای معین اثر بگذارد. به هر حال، معمولاً این گونه است که چنین تأثیری گاهی خلاف قاعده و غیر معمول بوده و فقط احساسات و عواطف قوی و نادر از چنین اثری برخوردارند و غالباً فقط احساسات و عواطف منفی مانند خشم، غم و اندوه یا ترس بر فرایند فکر کردن تأثیر می‌گذارند. علاوه بر این، بیشتر مردم ظاهراً وقتی عاطفه در فرایندهای تصمیم‌گیری آنها وارد می‌شود، تأثیراتی مخرب برجای می‌گذارد و تصمیم‌های آنها را غیر عقلانی می‌سازد و با تصمیم‌های آنها در حالت عادی فرق دارد. جالب است که پژوهش‌های فراوان رو به افزایش نشان می‌دهد که حتی حالات ملایم و مثبت عاطفی به طور مشخص می‌توانند بر فرآیند تفکر روزمره اثر بگذارند، و قاعدتاً این گونه عمل می‌کنند. برای نمونه، مشخص شده که حضور احساسات مثبت نشانه اطلاعات مثبت در حافظه است؛ زیرا دسترسی به چنین تفکراتی را آسانتر می‌کند و بنابراین، آن را مناسب‌تر می‌سازد، به گونه‌ای که اطلاعات مثبت به ذهن وارد خواهند شد. این امر بیانگر این حقیقت است که اطلاعات در ذهن سازمان‌دهی شده و بر حسب ویژگی عاطفی مثبت‌شان قابل دسترسی‌اند و مردم به طور خود جوش، از عاطفه مثبت به عنوان شیوه‌ای برای سامان‌دهی تفکرات-شان استفاده می‌کنند. بنابراین شواهد حاکی از آن است در اکثر مردم عاطفه مثبت می‌تواند بر فرآیند تصمیم‌گیری، تفکر، و در شرایط رویدادهای معین اثر بگذارد. همچنین عواطف در محیط‌های آموزشی اثرات مهمی داشته است و عواطف موجب خلاقیت، انعطاف‌پذیری در حل مسئله، گفتگو و نیز کارایی و دقت در تصمیم‌گیری و سایر شاخص‌های بهبود تفکر، نشاط و شادکامی می‌شود (ایزن^۱، ۲۰۰۰/ ترجمه ضرابی، ۱۳۹۱).

شادی و نشاط یکی از ابعاد آسایش ذهنی است که تأثیر مستقیمی بر عاطفه مثبت داشته و بالعکس. شادمانی و نشاط از دیرباز مورد توجه دانشمندان و فلاسفه بوده و با ظهور روانشناسی مثبت‌نگر در دهه‌های اخیر نشاط و شادکامی بیشتر مورد توجه روانشناسان بوده است. نشاط یا

۱. Isen

شادکامی به میزان عاطفه مثبت منهای میزان عاطفه منفی تعبیر می‌شود. از نظر وینهوون^۱ ۱۹۸۴ (نقل از جعفری، ۱۳۸۷)، نشاط میزان قضاوت شخص درباره مطلوبیت کیفیت کل زندگی است به بیان دیگر نشاط به این معناست که فرد به چه میزان زندگی خود را دوست دارد.

با یک نگاه اساسی می‌توان گفت، که شادی و نشاط به رشد متعادل و سلامت آدمی می‌انجامد و راه را جهت پرورش صحیح‌تر و وسیع‌تر هموار می‌سازد. از این رو، رشد فردی و توسعه اجتماعی به این امر که تا چه اندازه به این مهم بها داده شود و تا چه اندازه به موقعیت عمل شود، بستگی دارد. در واقع شادمانی و نشاط از جمله ارمغان‌های آفرینش است که نقش مهمی در بهداشت روانی انسان دارد، اما این ارمغان به خودی خود به دست نمی‌آید و برای رسیدن به آن باید برنامه‌ریزی هدفمند داشت. روانشناسانی که با خانواده‌ها، مدارس، انجمن‌های مذهبی و شرکت‌ها کار می‌کنند به دنبال شرایطی هستند که راه را برای رسیدن به این هدف هموار نماید. مدرسه یکی از مهمترین نهادهای سازمان یافته اجتماعی رسمی است که با فراهم نمودن محیطی سالم می‌تواند باعث شکوفایی جسم و روان کودکان جامعه شده و آنان را نسبت به خود، خانواده و اجتماع مسؤول سازد (غلامی و چاری، ۱۳۹۰).

شادی و نشاط نقش مهمی در سلامت روان افراد بخصوص دانش‌آموزان ایفا می‌کند. لذا نشاط و شادابی دانش‌آموزان به عهده مدارس، مسئولان جذاب، مطلوب و شاداب است. ایجاد محیطی شاد و پرنشاط به امر یادگیری دانش‌آموزان کمک بسیاری خواهد رساند. بنابراین، هر چقدر در شاداب-سازی مدارس تلاش شود، احساس ارزشمند بودن و مثبت بودن (جنبه‌های مثبت سلامت روانی) را در دانش‌آموزان می‌توان پرورش داد. بنابراین برای نیل به سلامت روان باید همه وجوه شخصیت از جمله رفتار، عاطفه، شناخت، تعارضات درونی و بین فردی، مسائل زیست شناختی و همه عوامل مؤثر در ایجاد سلامت روان دانش‌آموزان را شناسایی نمود تا بتوان با برنامه ریزی‌های دقیق و مناسب دانش‌آموزان را در زمینه‌های شغلی و تحصیلی هدایت کرد. لذا ضروری است مفاهیم و سازه‌های مربوط به عواطف مورد شناسایی و مطالعه قرار گیرد تا از آن در جهت سنجش میزان نشاط بهره گرفت.

۱. Veenhoven

به همین منظور در این پژوهش سعی بر آن است ویژگیهای روان‌سنجی مقیاس عواطف در بین دانش‌آموزان دبیرستانی و رابطه آن با نشاط مطالعه و پژوهش قرار گیرد. با توجه به مطالب بالا، این سؤال به وجود می‌آید که آیا مقیاس عواطف از ویژگیهای مطلوب روان‌سنجی برخوردار است.

ضرورت و اهمیت پژوهش

در عصر حاضر دانش‌آموزان اکثر اوقات خود را بعد از آموزش محیط خانواده در محیطهای آموزشی سپری می‌کنند. سلامت همه جانبه دانش‌آموزان محور توسعه و برنامه راهبردی هر نظام آموزش و پرورش محسوب می‌شود، زیرا دانش‌آموز سالم سنگ بنای این توسعه و سلامت او لزوم حرکت در مسیر توسعه است، لذا توجه و سرمایه‌گذاری جوامع مختلف را در این زمینه می‌طلبد (جعفری، عابدی و لیاقت‌دار، ۱۳۸۳).

مدرسه یکی از مهمترین نهادهای سازمان یافته اجتماعی رسمی است که با فراهم نمودن محیطی سالم می‌تواند باعث شکوفایی جسم و روان کودکان جامعه شده و آنان را نسبت به خود، خانواده و اجتماع مسئول سازد (چاری و غلامی، ۱۳۹۰). محیط مدرسه بافتی را می‌آفریند که گستره‌ای از عواطف متفاوت را تحت تاثیر قرار می‌دهد و در واقع نقشی پرمایه در پدیدآوری انواع عواطف دارد (ساتون^۱، ۲۰۰۴ و زمبیلایس^۲، ۲۰۰۵). این امر باعث می‌شود که عواطف جزء مکمل فعالیت برنامه‌های آموزشی و به منزله یکی از اهداف مهم در بافت مدرسه قرار گیرند (اولتمن، جانسون و شوتز^۳، ۲۰۰۹).

عاطفه به عنوان یکی از ابعاد مهم آسایش ذهنی است که هم اساس ارثی و محیطی دارد. عاطفه حالتی است انفعالی که بر روی موجود موثرواقع شده او را بر فعالیت فوق طبیعی برمی‌انگیزد یا به تعبیر دیگر از حالت برهم خوردگی درونی و هیجان کل موجود است. عواطف از همان اوایل زندگی در افراد دیده می‌شود ولی تظاهرات آنان در دوره‌های زندگی هر فردی متفاوت است. هر فردی در طول زندگی خود عواطف و احساساتی مانند ترس، خشم، اضطراب، غم، ناراحتی، و نگرانی (عواطف

۱. Sutton

۲. Zembylas

۳. Aultman, William- Johnson & Schutz